

קלטת 1 - כיבוש צפת

תאריך הפלישה של צבאות ערב, כשהיה ידוע באופן ברור לגמרי שהבריטים מפנים את הארץ, כל מדינות ערב ב-15 במאי נכנסות, תוקפות את ישראל על מנת להשמיד אותה באופן סופי, בעזרת או לפחות בהתעלמות של הבריטים מכל ההתחייבות שלהם לשמור על ביטחון האזרחים.

יגאל אלון חזר מתל אביב, מיד כינס את המג"דים, ונתן הוראה למפקד הגדוד שלנו שחייבים לעשות ללא שהייה את ההכנות לתקיפה וכיבוש צפת.

המגמה של הערבים הייתה ידועה לגמרי - חאג' אמין אל חוסייני (שהוא היה בעצם היאסר ערפאת של אז, אפשר בהחלט להשוות את המעמד שלו) לא הסכים לשום משא ומתן. הוא לא הסכים לשום חלוקה, הוא לא הסכים לשום דבר, רק להשמיד את מדינת ישראל. הוא וחבר מרעיו, נקרא להם כך, החליטו לכבוש את צפת, שבה היה רוב גדול של אחד לעשר לטובת הערבים, ולהפוך אותה לבירת פלסטין עד שיכבשו את ירושלים. תהיה קודם כל צפת כבירת מדינת פלסטין שתקום, וכל זאת מפני שהקירבה שלה לגבול הלבנוני, והקרבה שלה לסוריה הייתה גדולה מאוד. בעיקר הכוחות, או המחשבה של הערבים שהם יגיעו מהאזור הזה מהצפון, מה שכתוב בהפטרה: "כי מצפון תפתח הרעה". זה התאים במקרה הזה.

יגאל פקד לעשות את כל ההכנות הנחוצות באופן מיידי.

בישיבה שישבנו בכנען, בעיקר מפקד הגדוד והמ"פים, הוחלט לתקוף את הכפר הערבי עין זיתון, שנמצא על הכביש שבין צפת לעכו, מיד אחרי 3 קילומטר יציאה מהעיר צפת. לתקוף אותו ולכבוש אותו. עקב המהירות שנדרשה מאיתנו לפתור את הבעיה, בכל זאת, לפני ה-15 למאי כתאריך מוגדר לעזיבת הבריטים. בראשון למאי כבשנו את עין זיתון, עלינו מיד באותו יום לצפת. ברביעי למאי כבר תוכננה התקפת ההכרעה שהייתה מיועדת לתקוף את המצודה שנמצאת במרכז העיר, לכבוש אותה אם אפשר, וממנה להשתלט על הרובע הערבי וכל מה שקשור בעניין הזה.

ההתקפה הראשונה הייתה בליל הרביעי- חמישי למאי. היא התחילה בזה שפלוגה בפיקודו של שרול, חבר שער הגולן לשעבר, תתקוף את בית הספר המקצועי שנמצא בצד צפון מזרח למצודה, תכבוש את בית הספר המקצועי, תמשיך לרובע הערבי לכיוון דרום עד הצלע המזרחית של המצודה, עד לבית הספר לבנות שנמצא שם בין הבתים האחרים, וממנו תעלה מערבה לכיוון המצודה, כאשר היא מגיעה פחות או יותר מהצד הדרום מערבי של המצודה, שזה יוצא בעצם בעורפה של העמדה שנמצאת על המצודה עצמה למעלה שקראנו לה הפיטמה.

המצודה עצמה היא משטח ברוחב של כ-20-15 מטר ובאורך מצפון לדרום של כ-60 מטר. זאת גם המצודה הצלבנית שנהרסה במשך השנים כתוצאה מרעידות אדמה, והמבנים קרסו לתוך עצמם ונוצר מן משטח די חלק. פה ושם מהמורות אבל באופן כללי זה היה שטח חשוף לגמרי.

בקצה הדרומי של המצודה היה כנראה המגדל שמירה הגדול לכיוון דרום, שזה המקום המסוכן למצודה הצלבנית, זה היה מגדל גדול מאוד. היות והמגדל הזה (זה היה המגדל הראשי של המצודה), כשהוא קרס פנימה, נוצר מין כמו שד כזה שבראשו היה פיטמה, אנחנו קראנו לו, להזדהות, הפיטמה.

על הגבעה הזאת הבריטים, עוד בזמן שהם שלטו בעיר, הקימו עמדה משקי חול, מבוצרת בצורה יוצאת מן הכלל, לפי כל כללים של צבא סדיר. לבריטים היה ניסיון רב, והיה מוסכם איתם, בהבטחה, שהם יעבירו חלק מהעמדות ליהודים וחלק מהעמדות לערבים. בוודאי שכל ההסכמה הזאת התבטלה ברגע שהם החליטו, באופן מפתיע, להסתלק משיקולים שלהם לנמל חיפה. לרכז את כל הכוחות מהצפון ומהדרום לנמל, ומשם לפנות אותם חזרה לאנגליה. הם בעיקר דאגו לעצמם, והערבים היו זמינים בכל מקום. הם בעצם מיד מסרו להם (לערבים) את כל העמדות שהיו ברשותם. כביכול להפרדה בין היהודים לערבים, בשביל לקיים את משטר החוק שהם היו ממונים עליו. הם ניסו בשלב מסוים להציע לנו, ליהודים, שהם יעזרו לנו לפנות את האוכלוסייה היהודית כי אחרת תהיה שחיטה בעיר, מפני שהם לא יוכלו לעמוד בלחץ. היהודים, בהתנגדות מוחלטת של יגאל אלון שנתן הוראה למפקד העיר, מאיר מיבר (או מייברג) שהיה חבר ההגנה: בשום פנים ואופן לא מפנים אף יהודי, ולא מוותרים על שום דבר.

ברגע שאנחנו הודענו שאנחנו לא מסכימים לפינוי מרצון, הבריטים, כשהגיע תאריך הפינוי, פשוט קמו, עלו על המשאיות על הברנקרייס (נושאי המקלעים), הם וכל מה שהיה ברשותם, התיישבו על כביש עכו צפת, ונסעו לנמל חיפה. אנחנו נשארנו מול הערבים. הערבים שראו וידעו גם שהבריטים מפנים את העיר, וגם קיבלו את העמדות שלהם, מיד הסתערו לכיוון הרובע היהודי. אבל בתאריך הזה כבר היתה לנו מחלקת פלמ"ח בפיקוד של אלעד פלד (שהוא היה אז מ"מ), ועוד פלוגת חי"ש חיפה מחטיבת כרמלי בפיקודו של יוסי פוגל (שהיה מ"פ), והתושבים הצפתיים, חברי ההגנה שהיו בסביבות של 80 לוחמים עם נשק עלוב, ועוד איזה כיתה של 12 אנשי אצ"ל שבאו ומסרו את עצמם לפיקוד ההגנה. ובניגוד להוראה של, מה שאני יודע, להוראתו של בגין. מפקד הכיתה היה מאיר . הוא בא בניגוד להוראה של בגין, פנה לאלעד פלד שבינתיים קיבל את הפיקוד על כל העיר, והודיע לו שהוא החליט להתמסר לזה ושהוא מוכן לשתף פעולה ושיתנו לו תפקיד כלשהו. ואמנם הקצו להם עמדה שפונה לכיוון צפון, בצד הצפוני של הרובע היהודי, על יד בית החרושת לקרח, ושם הם שלטו לכיוון המדרון שיורד לכיוון עין זיתון הערבית שנמצאת למטה.

נחזור להתקפה: מאחר והערבים התחילו מיד אופנסיבה על הרובע, והם נהדפו, נוצר מצב מסוכן מאוד שהמרחק בין העמדות שלנו לעמדות של הערבים לפעמים הגיע ל-3-4 מטר. ואנחנו וגם הם התחלנו לפוצץ בתים על מנת ליצור מרחק, להרחיק קצת את העמדות, וקראנו לזה סטאלינגרד. למה סטאלינגרד? כי התקופה של מלחמת העולם השנייה עוד הייתה די קרובה, והעיר שנמחקה כתוצאה מהמלחמה הייתה סטאלינגרד. בכל אופן, יצרנו שטח הפקר ביניהם. אז הגיע ליל הרביעי חמישי לחודש וכמתוכנן פרצנו. כבשנו את בית

הספר המקצועי, כבשנו את בית הספר לבנות שהיה מדרום לו, והפלוגה בהובלתו של אחד מאנשי הכיתה של האצ"ל, זאב כהן ז"ל שנהרג (הוא היה המורה דרך, הוא בן צפת והוא הוביל את הכוח). הוא צעק, כנראה, ועלה מוקדם מדי לכיוון הפיטמה שהיה צריך להגיע אליה מאחור מכיוון דרום. יצא שהוא הגיע אליה מכיוון מזרח, ונכנס בדיוק אל תוך קו האש שלהם בצד הצפוני של הפיטמה. מיד התחילו ליפול חללים ופצועים ונוצר באלגן ענק על המצודה. בשלב הזה, היות ואני הייתי מפקד מחלקת הרזרבה: אני רק גמרתי שבועיים קודם את קורס הקצינים, ומפקד הגדוד נתן לי מחלקה שלא כל כך הכרתי אותה עוד, וכנראה שהוא רצה לתת לי קצת ניסיון, הוא מינה אותי כמפקד מחלקת הרזרבה. בתור שכזה נכנסתי עם המחלקה למלון ציטדל, אחד משני המבנים הגדולים שנמצאים במדרון הצפוני של המצודה מעל בית החולים. כשהגעתי למקום הזה, למלון ציטדל, היה למטה לובי ומדרגות שעולות לקומה השנייה והשלישית. אני הושבתי את המחלקה לאורך הקירות עם פקודה שאיש לא מסתובב. כולם יושבים על הרצפה על יד הקירות, מחשש שברגע שההתקפה תתחיל, הערבים יפגזו אותנו. והיות שגם מצד דרום של המבנה וגם מצד מזרח של המבנה יש מדרון וטראסות של אבן, עלולות ליפול פצצות או פגזים של תותחים, ואם מישהו יתהלך מעל גובה החלונות הוא עלול להיפגע. אני עליתי, אחרי שהושבתי את החבורה, את המחלקה, למטה על הרצפה, עליתי לגג, גג רעפים. בגג הזה הייתה עמדת שקים של ההגנה עם מכשיר טלפון שהיה מקושר למפקדה, מפקדת ההגנה בעיר. מפקד הגדוד משה קלמן ישב במפקדת ההגנה, ואני הייתי על יד הטלפון על מנת לקבל הוראות במידה ויצטרכו להעביר לי הוראות.

ההתקפה נמשכה, ובאמת המלון, כמו בתים אחרים, הופגז קשות. אני עמדתי על הגג יחד עם שני לוחמי ההגנה שהיו שמה וחיכיתי. ואז הגיעה הודעה, זה היה בסביבות ארבע וחצי בבוקר. הטלפון צלצל, ומשה קלמן היה על הקו. הוא אמר לי: תשמע, ההתקפה כנראה נכשלה על המצודה. אנחנו לא יודעים בדיוק מה קורה שמה, אבל עד כמה שידוע יש באלגן גדול. קח את הכוח שלך, ותעלה מיד, ותראה מה קורה שמה, ולשיקולך תחליט אם ניתן עוד לכבוש אז תבצע, ואם המצב שם קשה מדי אז תדאג להסיג את הכוחות.

לא הייתה שום הכנה עיונית או ארגונית לקראת ההתקפה הזאת, כך שהלכתי בעצם לדבר בלתי נודע באופן מוחלט. רצתי למטה לכוח שלי וקפצתי את המדרגות. כשהגעתי למטה, ללובי, חשכו עיני. אני זוכר עד היום: בצד שמאל שלוש אלונקות ועליהן שלושה אנשים שוכבים מכוסים בשמיכות. אני שואל: מי זה? מה זה? מה קרה? אומר לי אחד הבחורים שמה: זה המ"כים שלך. איך זה קרה? הם יצאו החוצה כשהתחילה ההפגזה בניגוד לפקודה שאני נתתי, כל הלוחמים ישבו, המ"כים כנראה הרגישו את עצמם מעל. הם יצאו החוצה, פגז מרגמה 81 מילימטר נפל על הצלע שנמצאת בצד מזרח של המרפסת, ושלושתם נפצעו, שלושתם פצועים קשה. אחד ממפקדי הכיתות היה אברהם כנרתי, בן כנרת, שני היה מלי כרמלי, היום דוקטור כרמלי, והשלישי זה היה יוסף פרנדייס, אנחנו קראנו לו פרנדי, לפני 3 שנים הוא גמר להיות מנכ"ל בית החולים רמב"ם בחיפה. אלה היו שלושת המ"כים שלי,

שלושתם פצועים מהחגורה ולמעלה. כרמלי איבד עין, מלי עם ראש פתוח ופרנדי פצוע קשה בחזה. כל זה כתוצאה מפגז אחד, ואני ללא אף מ"כ, אני והמחלקה. וצריך לרוץ למעלה להציל את המצב, שאני לא יודע מהו המצב, ואני לא יודע איך להציל ומה להציל, ואני לבד. מיד על המקום מיניתי 3 מ"כים. היות ואת האנשים לא הכרתי (זו לא הייתה המחלקה שלי, ואני רק חזרתי, כפי שאמרתי, מקורס קצינים), אמרתי אתה, אתה ואתה מפקדי כיתות ואחרי, ויצאתי וחיפשנו אחד בעזרת השני. בקיצור, אני עליתי על המצודה. התרוצצו אנשים, ראיתי תיכף, אנשים סוחבים, חלקם הרוגים, חלקם פצועים, ואני בעצמי בהחלט התרגשתי. מהפיטמה אש תופת, והיות וקיבלתי אישור ממשה קלמן לבדוק ולהחליט, היה לי סמכות מוחלטת להחליט על נסיגה. נעמדתי במרכז השטח וצעקתי רק עם הגרון, כי זה היה האמצעי קשר היחידי שלי: כולם לקחת את הפצועים, לא לטפל בשום אופן בפצועים, לקחת ולרדת במהירות האפשרית לכיוון צפון, לכיוון בית חולים. בשום אופן לא לטפל בפצועים על המשטח, מהסיבה שאני שקלתי אותה, שבוודאי שיהיו עוד קורבנות אם אנחנו לא נחלץ את הכוח הזה מה שיותר מוקדם. בינתיים האור התחיל להיות כמעט אור בוקר, היה אור יום כבר כמעט, ותוך כדי זה שאני רץ וצועק על אנשים עם כל הגרון לקחת את החברים שלהם הפצועים ולהסתלק, אני מגיע ורואה שוכב בחור בלונדי על המשטח, אחד מהכשרת הנוער העובד של כנרת (שהיום הם קיבוץ ארז). הוא שכב, הוא היה בחור בהחלט גדול מהממוצע, הוא שכב על הצד. ואני ראיתי אותו, זה כבר היה אור יום, ראיתי אצלו בישבן כתם גדול של דם. נעצרתי, התכופתי אליו ושאלתי אותו: עמוס מה העניינים? עמוס בן פורת שמו, ז"ל, והוא אומר: אני לא יודע. הקרביים שלי, הבטן שלי, חותכים אותי בסכין. אני אומר לו: אבל יש לך, קיבלת כדור בישבן בסך הכול. אני זוכר, זה היה ביום, הוא לבש מכנסי חאקי מתוחים על הישבן שלו, ראו בדיוק את הנקודה של הפגיעה וסביב זה היה כתם גדול. הוא אומר לי שהוא לא יודע, חותכים אותו סוחטים לו את הבטן, אני התכופתי על ידו, ואני לא יודע מאיפה מצאתי את הכוחות. כרעתי ברך על ידו, לקחתי אותו, ושמתי אותו בכריעה על הכתפיים, והצלחתי להתרומם, עד היום אני לא יודע איך, מאיפה מצאתי את הכוח הזה. כשהוא שוכב לי על הכתפיים הצלחתי להתרומם ולשאת אותו לכיוון הירידה, לכיוון צפון, וכמו שהגעתי לפני תחילת הירידה, שבה בעצם אתה נעלם משטח המוקש של הפיטמה ששלטה על המשטח מלמעלה, מצאתי עוד שני בחורים - את החובש יענקל'ה קלק (או קליפלד), שהיה החובש המחלקתי, ובינייה. שניהם כורעים משני צידי גופה נוספת ששוכבת על הגב, והם מטפלים בו. אני, עם כל הריאות, צעקתי עליהם שמיד יפסיקו את הטיפול ויקחו אותו מיד לשטח המת, לשטח הנמוך יותר, ומשמה לבית החולים. כנראה שהייתי די מעוצבן ודי מזועזע מעצם כל מה שקורה מסביב, אז צעקתי בצורה לא כל כך מבוקרת, אבל זה השפיע, הם מיד הפסיקו את הטיפול בו. הפצוע היה מיכאל יעקובי, אחד מהבחורים שלי מהכשרת הצופים עין גב, שאח"כ הקימו ועד היום הם ישנם בקיבוץ פלמחים. אני הגעתי עם עמוס על הכתפיים, ירדתי את המדרון התלול עד לשטח שמעל בית הספר המקצועי. יש שמה דרדרת כזאת תלולה מאוד. הגעתי לשם ובגלל

המשקל כנראה שמעדתי על האבנים. מעדתי ונפלתי לדרדרת הזאת ושנינו, גם הוא וגם אני, פשוט נשטפנו למטה במדרון נוראי. לא זכור לי שקיבלתי מכות כלשהן, אבל הגעתי איתו עד למטה. ואז התברר לי שהערבים שנמצאים למעלה על המצודה, כשהם ראו שאנחנו נסוגים, הם מיד התחילו לנסות לזנב בנו. והם התקרבו עד לשטח הזה שממנו אני התדרדרתי, והתחילו לדפוק על המבנה. בתוך המבנה הייתה מחלקה שלנו שכבשה את המבנה עוד בתחילת הערב, ולקחתי אותו לשם, את עמוס. נכנסתי לתוך המבנה. שם פגשתי את יוסקה בולבוס שהיה מפקד המחלקה והוא שמח מאוד לקראתי. היו לו כבר שם שלושה הרוגים בתוך המבנה. כדורים עברו את הבלוקים. אלה היו בלוקים רגילים, כנראה עם כמות מלט מאוד קטנה, וכל כדור שנורה עליהם מיד יצר חור. בתוך המבנה כבר היו לו שלושה הרוגים. אני נכנסתי עם עמוס, והשכבתי אותו על יד, וככה נכנסנו לבוקר. בסביבות שעה שמונה בבוקר כבר היה הניסיון ההתקפה הראשון של הערבים מהמצודה מלמעלה. זרקו רימונים, אבל לא העיזו. אני קיבלתי הודעה בטלפון, מאותו יוסקה בולבוס, שבעצם היה מפקד הנח"ל הראשון אחר כך. הוא צלצל למשה קלמן, ואמר לו שאני הגעתי. משה אמר לו שיודיע לי שאני מיד אבוא אליו, ואתייצב לדווח מה קרה.

המשטח, לפני בית הספר המקצועי, יש רחבה כזאת גדולה, עם סיבוב חד מאוד של הכביש שעולה מלמטה למעלה. והרחבה הזאת הייתה גלויה לגמרי לאש מעמדה שהייתה על בית שלוש, שזו גם כן הייתה עמדה של הבריטים. בכניסה לעיר, על הגג של הבניין למעלה, הם סידרו גם כן שקי חול, והערבים קיבלו את העמדה הזאת כמו שהם קיבלו את המצודה, וכמובן הציבו בכל מקום שהם יכלו נשק. המקלט שהיה להם בעמדת שקים הזאת על הגג שלטה יפה מאוד על הרחבה ביציאה מהבית ספר. היה כבר אור יום מלא, שמונה בבוקר, וספרתי "אחת, שתיים, שלוש" וצלחתי את הרחבה. קיבלתי כמה צרורות אבל הם לא פגעו בי, כמובן, עובדה שאני מספר את הסיפור. הגעתי לעמדה הקרובה שלנו שישבה מעל בית החולים הישן של צפת, ומשמה דרך בית החולים. יצאתי בשער הראשי, פגשתי שם איזה 4 יהודים עם זקנים עומדים עם טליתות, בוכים ומייללים: ומה יהיה ומה יהיה. ואני ברתחת הקרב, בעצם יצאתי כמו רוח סערה מבית החולים, ואמרתי: מה אתם מייללים? אז הם אמרו: תראה, תראה, אתה מהפלמ"חניקים, אתם באתם. אנחנו כל הזמן חשבנו שאנחנו ננצח אותם. מאיפה לקחתי את החוצפה הזאת בכלל, אני גיחש קטן, בן 19, מנחם את הזקנים האלה. זכור לי עד היום. הם לא השתכנעו, אבל אני באתי למשה קלמן ודיווחתי לו את מה שקרה, אמרתי לו זה וזה, והוא אמר נו, בסדר גמור, טוב שחילצת את הכוח, לפחות שלא יהיו לנו קורבנות נוספים. סיפרתי לו בדיוק מה קורה אצל יוסי בולבוס בבית הספר, והוא החליט לשלוח לשמה חבלן עם חומר נפץ. מיקשו את בית הספר וההוראה הייתה לבולבוס: אתה מחזיק עד החושך, ואתה מתפנה רק כשאני אתן לך פקודה. את החוטים על ידי הפעלה חשמלית משכו לעמדה הקרובה, מצד שני של הרחבה הזאת, שאותה אני צלחתי. ולאחר מכן, באותו יום, הערבים ניסו איזה שש שבע פעמים לתקוף את המבנה אבל גם להם היה מאוד לא נוח אז הם זרקו הרבה מאוד רימונים, ירו בלי סוף, אבל לא כבשו. עם חשכה

יוסי פינה את הפצועים, את ההרוגים, ואת כל הכוח, וחבלן התיישב בעמדה הקרובה. וכשהוא שמע את הצהלות מתוך המבנה, הוא פוצץ. כל הבניין קרס, וכנראה שנהרגו שם משהו בסביבות של שלושים, ארבעים לוחמים ערבים, סורים. מאיפה אני יודע את זה? כי אחר כך אני, באחת הפעמים שסיפרתי לאנשים את הסיפור הזה שאני עכשיו מספר, על חורבות בית הספר המקצועי הזה בנו מלון שנקרא מלון רון. הוא נמצא בדיוק על המצודה, מלון רון. וכמו שאני מספר, עומד מהצד יהודי דתי, מקשיב. ברגע שגמרתי לספר הוא אומר לי: תגיד, אתה היית, זה הסיפור שלך? אני עומד ושומע וזה, הוא אומר, אתה יודע מה, כשבנינו את המלון, בקומת המרתף של בית הספר שהיה, בעצם בנו על הבסיס. היה מין מרתף, ועליו בנו את המבנה. אז הבסיס הזה, המרתף הזה, נשאר שלם. כמו בירושלים, בדרך כלל בערים האלה, כמו צפת וירושלים, עושים בור של מים שמנקז את המים של החורף, שזה גם משמש אחר כך לשימוש. ובירושלים רוב הבתים בנויים על בורות מים כאלה, וגם בשיר של נעמי שמר זה ישנו, וגם במקום הזה זה היה. הוא אומר: כשבנינו את המלון, מצאנו, זה הסריח נורא. אחרי שלושים שנה התחילו לבנות את המלון, או כמה, עשרים שנה. ירדנו למטה ומצאנו שם כמה גוויות, שהם היו בתוך המים ולא היו שם דגים כמובן, זה לא היה זה. הם מצאו עליהם את הזה, הוא סיפר לי את הסיפור, את הדיסקיות של הצבא הסורי, וזה חיזק לי את הידיעה שהיה לנו, שהצבא הסורי, פלוגה של קאוקג'י, ששייכת לכוחות ההצלה בפיקודו של אדיב שישקלי, שהוא היה מפקד העיר צפת מטעמו של קאוקג'י. והוא זה שאחר כך הגיע חזרה לסוריה ועשה את המהפכה הראשונה, מהפכות הגנרלים, הוא נעשה נשיא סוריה הראשון. אחר כך באו הזה עד לאסד של ימינו, אסד הזקן ואסד הצעיר. אז אותו אדיב שישקלי, הוא היה מפקד הפלוגה, והיו לו גם חיילים ליגיונרים. זה מופיע בספרויות אחרות שאני רק יכול להסתמך, אבל הוא מאשש את העניין הזה ע"י זה שהוא אומר ממש: מצאנו דיסקיות של הצבא הסורי. זה היה התקפה שנכשלה כישלון חרוץ. המצב רוח היה קשה מאוד, בעיקר של אנשי צפת.

(גם אחרי ההצלחה עם הפיצוץ של הבית הספר?)

גם אחרי ההצלחה, זה היה פיצוץ מקומי, גרמנו להם לאבדות. אבל הבט, האוכלוסייה של צפת היתה 12 אלף ערבים לעומת 1200 יהודים שזה הרוב זקנים, כאלה שבאו למות בצפת, נשים, תינוקות, כמו בכל המשפחות האלה בלי גבול ילדים וזקנים וזהו. ואותו הכוח שאני סיפרתי לך, שזה בעצם פלוגה וחצי שלנו, של הפלמ"ח, משהו בסביבות של מאה לוחמים, ושמונים חבריה מהפלוגה של כרמלי, ועוד איזה שמונים חבריה, משהו כזה, של לוחמים בני צפת או תושבי צפת ההגנה והאצ"ל וזהו. ולעומתם בלי גבול, אנחנו, ידוע לנו באופן ברור לגמרי היום מהמסמכים של הערבים שהיה להם שם קרוב לגדוד. גדוד, כולם עם נשק. לנו היה חסר הרבה מאוד נשק. בעצם כשנהרג מישהו או נפצע, הרובה שלו או המקלע או התת מקלע עבר מיד למישהו אחר. אנחנו כשהיינו מפשיטים את הגוויות של האויב, אם אנחנו ניצחנו בקרב כלשהו, אז כמובן זה שימש אותנו מיד כנשק שלנו. אבל לא היה לנו נשק, המדינה הזאת, עוד לא הגיעה אונייה של הנשק הצ'כי שזה אחר כך פעל לנו. בקיצור, אנחנו

היינו קבצנים של ממש לעומתם, ובכל זאת, האקט הזה שפיצצנו את עין זיתון למטה מול העיניים שלהם, היום אנחנו כבר יודעים מהספרות שלהם, מהמסמכים שלהם, של האויב, שזה עשה להם השפעה אדירה. ומשה קלמן בפירוש אמר: אנחנו נעשה את זה בשביל לדכא אותם. שיפסיקו לחשוב שהם יכולים. ועוד לפני זה הרבה, יגאל אלון בשיטה שלו, הוא לא הרפה מאיתנו והיה שולח אותנו, לא אישית, בפקודה, היינו יוצאים כמעט כל לילה לתקוף כפר או נקודה אחרת שלהם. והמגמה הייתה: לא חשוב אם אתם תצליחו או לא תצליחו, חשוב שהם ידעו שאתם יורים עליהם, על הבית שלהם. שהם יפסיקו להסתובב חופשי בשטח, ואנחנו על ידי זה נעביר את היוזמה אלינו. וככה אנחנו יצאנו לסאסא. אני אישית לא השתתפתי בזה, אבל באמת הפלוגה יצאה בפיקוד של משה קלמן לסאסא, 21 ק"מ מרחק מהכנען. פוצצו 20 בתים, נהרגו להם איזה 30 ערבים. זה מפקדת הכנופיות על גבול לבנון, סאסא של היום, קיבוץ סאסא. זה היה הכפר הערבי שישב על הגבול הרשמי של אז, לבנון ישראל, היום הגבול הזה כמה קילומטרים טובים צפונה, אבל אז זה היה הגבול ושמה הייתה המפקדה שלהם. זהו, אנחנו חזרנו לשגרה, ליקקנו את הפצעים, התארגנו עם נשק כמה שיכולנו, ובאחד הימים, אני חושב שלושה ימים אחרי ההתקפה הזאת שנכשלה קיבלתי הודעה לבוא למפקדה של משה קלמן, המג"ד קורא לי. באתי לשם, והוא אומר לי: תשמע, אתה מוכן לקחת על עצמך את הפיקוד על כיבוש המצודה? אני בסך הכול מ"מ, קצין צעיר, הדבר הכי חשוב זה המצודה. זאת עמדה שמי שמחזיק אותה שולט על העיר. זה עשה לי אגו גדול גדול גדול. אמרתי לו כן, בלי לחשוב הרבה במה זה קשור. הוא אומר לי: תראה, אני חושב עליך מפני שאתה פשוט היית שם באור יום. אתה ראית בדיוק את המצודה, אתה יודע בדיוק מה זה. ואני יכול לומר לך אני מתרשם שגם עשית את העבודה כפי שצריך, אז אני חושב שאולי אתה יכול להצליח לעשות את זה. אמרתי לו: משה, אני אעשה את זה, אבל יש לי כמה דברים שהייתי מבקש אם אפשר. הוא אומר לי: נשמע. אני אומר לו: תראה, הניסיון שלי עם הסטנים, תמ"תים קראו לזה אז, תת מקלע תוצרת, זה היה ת.מ.ת. כתוב עליו, כלי נשק יצרו אותם בקיבוץ משמרות מחרטות פשוטות כמו שהערבים היום עושים את הקאסאמים. אנחנו אז התחלנו בדברים הכי פשוטים, והיו לזה המון מעצורים, אני אישית סבלתי פעמיים מהעניין הזה. אמרתי: אני רוצה, אם אתה נותן לי את הזה, אני רוצה כמה דברים:

אני רוצה מינימום אנשים על המצודה, כשיטה, אין דרך אחרת. אתה לא יכול לעשות ריתוק עם התקפה עם איגוף משמאל, איגוף מימין, מאחור אתה לא יכול. אתה צריך להגיע מהכיוון שלך, מהרובע שלך, אתה לא יכול להיכנס לכבוש את הרובע הערבי ולבוא מאחור ולהפתיע אותם. אין דבר כזה. אתה צריך לעלות על המצודה, ולרדת דרומה מהצפון. כי זה הרובע היהודי הוא נמצא בצפון, במערב ובמזרח של הקטע הזה, וכול הרובע של העסק הוא 15-20 מטר. אם אתה תפרוס כוח, לא יכול לקחת שמה, לא הרבה לוחמים. הדרך שלנו להגיע אליהם ולהכריע אותם תהיה רק ע"י עוצמת אש. עוצמת אש אני חייב: תת-מקלעים, טומיגנים. זה היה תת מקלע אמריקאי שהוא בעצם נכנס במלחמת העולם השנייה. הוא

היה כלי יוצא מן הכלל ללא מעצורים, כבד מאוד, איזה 10 ק"ג אבל לא היו לו מעצורים. הקליעים שלו זה 11 מ"מ קוטר, דבר כזה שעובר לידך רק הרוח שהוא עושה מפיל אותך. אני ראיתי פצועים מהטומיגנים האלה וזה מרסק. לא חשוב איפה שאתה פוגע, אם אתה פוגע, אפילו אם זה שריטה זה גומר. אני עומד על כך שכל הכוח שיהיה, כיתה של 15 חבריה, משהו מטר בין אחד לשני, ימלא את החלל של הרוחב הזה, וכולם מצוידים בטומיגן.

דבר שני שאני מבקש, זה שימוש ברימונים תוך התקפה, רימוני הגנה. לא היו לנו אז רימוני התקפה שבעצם עושים רעש, אתה יכול לזרוק ולהסתער אחריו מבלי להיפגע רק שהאויב יוריד את הראש. אבל לא היה עוד דבר כזה. אחר כך הרבה זמן אחרי זה היה. אנחנו נשתמש ברימונים תוך כדי התקפה, אפילו שאנחנו עלולים לסכן את עצמנו. האפקט שהאני חייב להגיע למצב שהערבים יורידו את הראש, מפני שאחרת אנחנו כולנו נחוסל. בפטמה שהייתה בדרום הר המצודה, למטה בשטח הנמוך שלה, הבריטים עוד הקימו מבנה משקי חול, דו קומתי קטן עם אשנב ירי למטה על יד הקרקע, אשנב ירי בקומה השנייה והערבים הציבו שמה מכונת יריה כבדה מה שקוראים מ.ק.ב, ויקרס מוצבת עם חצובה. ככה שכלי כזה כשהוא יורה הוא פשוט קוצר אותך כמו שדה חיטה. מי שבא ממול, ואנחנו קצת באים מצפון ומדרום, יורד כלפי דרום ואחר כך מגיע לפטמה ששמה ישנה כל העמדה הזאת. אז אנחנו חייבים להוריד להם את הראש ע"י זריקת רימונים תוך הסתערות. ירי של ממש, כמה שאפשר יותר.

ודבר נוסף, אמרתי, לא יהיה טיפול בפצועים. מהניסיון הקודם של הרביעי חמישי, לא היה טיפול בפצועים עד לניצחון, עד הכיבוש. אם לא יהיה כיבוש, אז לא יהיה כיבוש, אבל לא נעלה אנשים כחובשים וסבלים להורדת הפצועים. הוא אומר: אני מקבל את כל הדברים שלך. לגבי הנשק, הוא אומר, תן לי עוד יום יומיים אני אתן לך..... בקיצור, כפר גלעדי היה קיבוץ על הגבול. וכשהיתה מלחמת העולם השנייה, ובכל הזדמנות אחרת, הייתה להם תודעת שמירה. זה קיבוץ שהוקם ע"י אנשי השומר. הם מיד התחילו לנהל משא ומתן, קנו נשק אצל הערבים בלבנון, וכשהבריטים כבשו בעזרת האוסטרלים את לבנון מהצרפתים הם מיד יצאו לשם. יש סיפור ידוע, שהם הלכו והשיגו כמויות אדירות של נשק מכל הסוגים, עד תותחים. אבל טומיגנים היה להם בלי סוף, וכל דבר כזה שהיה נחוץ. בעסקת חליפין הצליחו להוציא מהם איזה 30 טומיגנים, נתנו להם דברים אחרים מהגדוד, מהחטיבה, וככה קיבלנו טומיגנים חדשים לחלוטין. וכל אחד קיבל, לפי בקשתי, חמש מחסניות, וזה היה מעל ומעבר. היה בדרך כלל מחסנית אחת של 25 כדור. זה היה עושר אדיר, אספו מאיפה שרק יכלו. הכל הריצו אלינו בשביל העניין הזה של המצודה. והוא אמר לי: בסדר, זהו זה. אחה"צ ב-9 לחודש מאי, ייכנס כל הגדוד לבית הספר אליאנס שנמצא בצפון הרובע היהודי, בחצר התייצבנו שם. אני, שהייתי קצין צעיר, למזלי אני יכול לומר, עברתי את קורס הקצינים הזה, קורס הקצינים הראשון שבו למדתי מעל ומעבר לכל דבר אחר, מכל קורס שייצא לי להיות קודם. ולאושרי פשוט נפתחו לי העיניים מבחינת ידע צבאי. כינסתי את החבורה שלי.

עוד דבר אחד ששכחתי להגיד, הכוח הזה שאני קיבלתי, המחלקה שלי, הוא נבנה מכל ההכשרות שמהם היה מורכב הגדוד השלישי: הכשרת חולתה, הכשרת ארוז, כינרת, הכשרת הנוער העובד אשדות יעקב (שהיום זה קיבוץ יפתח). וכל זה ביצענו מסיבה פשוטה, כי זה היה איזה שבועיים אחרי הכישלון שלנו עם דודו צ'רקסקי בנבי יושע שנהרגו 22 בחורים שכולם היו חברי הכשרת דפנה. ובעצם ההכשרה הזאת התחסלה, והבנות נשארו אלמנות. והוחלט שמבחינה מורלית חייבים לערבב שאם יהיו עוד קורבנות שזה לא ייפול רק על מישהו אחד. כי כל ההכשרות האלה של הפלמ"ח היו מיועדות לעלות להתיישבות. מראש היה קטע של המלחמה שזה צריך היה, אין ברירה, אבל היעוד שלהם היה ליישב את הארץ ובעיקר על הגבולות. וכל אחד ידע בערך לאן הוא הולך. אם הכשרת הצופים עין גב, אז הם הלכו ללמוד בעין גב מפני שהם היו מיועדים כבר מראש להיות קיבוץ ימי. ועובדה, עד היום הם יושבים בפלמחים, למרות שהם לא מתפרנסים מהים, אבל הרעיון היה אז כזה. אז הם עברו את ההכשרה שלהם, חקלאות ימית.

במסדר הגדודי משה קלמן אמר שאנחנו חייבים היום לנצח את הערבים. אנחנו כבר קרובים ל-15 במאי, יש עוד 5 ימים, ואנחנו חייבים לנצח. למה אני מספר? כי עלי גם זה השפיע מאוד, הנחישות, הנאום שלו היה בהחלט במקום. ואין לנו דרך אחרת, אנחנו חייבים. בקיצור, כשהוא גמר לדבר, כל אחד הלך לחבורה שלו הקטנה. אני התיישבתי עם כל הלוחמים שקיבלתי, מכל ההכשרות, ואמרתי להם: תראו חבר'ה, אני הייתי על המצודה הזאת לפני 3-4 ימים, ראיתי את מה שקורה שם. השטח הוא קטן מאוד. הסיכוי היחיד לנצח אותם זה לתת מקסימום אש. בשביל לתת מקסימום אש אנחנו צריכים ליצור מבנה כזה שלא מסכן אחד את השני. אז אנחנו נתחלק עכשיו לשתי כיתות. כיתה ראשונה מובילה, הגל הראשון של ההסתערות מטר אחד מהשני. כל אחד, יש לנו פה טומיגן, דאגתי לתחמושת בלי הגבלה, כל אחד יכול לקחת, או צריך לקחת, ארבעה חמישה רימונים. אז לא היה לא פאוציים ולא שום דבר, או בכיסים או בחגורה. לא היה לנו. מי שלא היה חגורה לקח חוט ברזל וזאת היתה חגורה. ואנחנו לא יכולים לרוץ, אני לא יכול להרשות שכלי אחד מתוך ה-15 לוחמים הראשונים לא יירה כי זה פחות הרבה הרבה עוצמת אש. אני אומר לכם חד משמעית, אנחנו נלך בשורה. אנחנו לא נרוץ, אנחנו נלך מהר, אבל מה שאתם צריכים להשגיח, רק מה שאתם צריכים להשגיח, אתם יורים תוך כדי אש מהמותן. אבל בשום פנים ואופן לא לרוץ קדימה ולא להישאר מאחור. הסיכוי היחיד שלנו זה אם אנחנו נישאר בשורה אחת, שלא נפריע אחד לשני לירות כי אני צריך את כל האש מכולם. מכל צד של הכיתה יש מקלע ברן, בחרתי את הברניסטטים הכי טובים והכי חזקים. (ברן זה מקלע כמו מא"ג היום, די כבד) ומצד שמאל מקלע ברן ומצד ימין מקלע ברן של הכיתה. ומפקד הכיתה היה בחור מההכשרה בכינרת גם כן, אליעזר בן נבט, תורכי חמוד אמיתי כמו גולית ככה גדול, תורכי תורכי. הוא היה נשוי לבת כינרת רינה. אני אהבתי אותו מאוד, וגם סמכתי עליו, אז מיניתי אותו כמוביל הכיתה, הגל המסתער הראשון. אמרתי לכל החבר'ה: תראו, אני נמצא עם אליעזר ואני עוזר לו להשגיח שלא יישאר אף אחד מכם אחורה. אם הוא

יישאר הוא יירה באלה שהולכים קדימה. הוא לא יכול. אנחנו לא שוכבים אנחנו רצים. לא רצים, אנחנו הולכים, אבל כל הזמן מה שיעסיק אתכם זה לשמור על הקו, לשמור על הקו ולהמשיך לירות, לא לעצור. ובשלב מסוים אני גם אתן פקודה לזריקת רימונים, אז אנחנו נזרוק רימונים, מפני שאנחנו צריכים להגיע פשוט שהם יורידו את הראש. אנחנו צריכים להגיע אליהם ולגמור אותם במקום. ולא היו פלאפונים, מכשירי קשר היו כל כך כבדים וכל כך עלובים שרק בצעקות ישמעו. אני אמרתי להם: אני אוביל אתכם בצעקות, תקשיבו טוב לצעקות, אחרי הגל הראשון יבוא הגל השני: עוד כיתה שתהיה בשטח מת, חיים לימוני, חבר קיבוץ גינוסר, הוא היה מפקד הכיתה. אותו סדר בדיוק: שני מקלעים בצדדים ו-13 חבריה במרחקים אחד מהשני של מטר. וחיים לימוני ייכנס, אם אנחנו הגל הראשון נושמד. אם אנחנו נושמד, בפקודה שלי. אין לי קשר, אבל אני אצק עם כל הריאות, וזהו, אנחנו נצליח. כל אחד יעשה את שלו ואנחנו חייבים, אחרת אנחנו נישאר למעלה הרוגים. אין שום אפשרות להציע לכם פחות מזה, אז רק בנחישות מוחלטת ללכת וזה הסיכוי היחידי שלנו להגיע לניצחון. הניצחון יהיה אם אנחנו נהרוג אותם וזהו. הופיעו אצלי שני חבריה ואמרו שהם לא יכולים, כואבת להם הבטן, זה תופעה שאני מכיר אותה. אמרתי: טוב, תיגשו לדובהליה קליימן, ותודיעו לו שישלח לי שניים במקומכם. למה אני מספר את זה? כי אחר כך, אחרי 20 שנה, היה לנו כנס של כל החבריה שהיו שמה. ועמדתי על המצודה עם החיילים, והסברתי להם בדיוק מה היו השיקולים, את אותו סיפור שאני מספר עכשיו. ואז אומר לי אחד מהלוחמים (שהיה גם בהתקפה הראשונה תחת פיקודו של דובהליה קליימן על המצודה, שאני עליתי לחלץ אותם), הוא אומר לי: אני כל כך ברכתי שאני כבר הייתי על המצודה שאני לא אצטרך לעלות עוד פעם לשדה הקטל הזה. ופתאום אומרים לי אתה חייב להחליף את זה וזה כאב להם הבטן. זה ישנו פה, במקרה הדליק מישהו אצלי שאני מספר את זה. במקום הוא אומר, שמה שזה היה נורא, אני פחדתי נורא. היום הבחור הזה הוא קרוב משפחה, הבת שלו התחתנה עם בן של אחותי, הבן של אחותי שניהם ילידי קיבוץ יפתח. אנחנו כבר אז היינו בידידות גדולה אבל הסיפור הזה תפס אותי וככה יצא. עכשיו, היה עוד דבר, בגלל ההתקפה הראשונה שהיא נכשלה התברר לנו, וגם אני מסרתי למשה קלמן, שחטפנו אש רצינית מהגג של המשטרה העירונית, שהיא נמצאת בצד המערבי צמודה לצלע המערבית של המצודה. וכל מי שירד לכיוון הזה, קיבל מהגג של המשטרה שהוא גם היה מבוצר בשקי חול שהבריטים כבר ביצרו אותו. שמה היה הפלוגה של אדיב שישקלי. הם עשו, הם ירו ופגעו בנו זה היה בהתקפה...